

УДК 346.3

МІЖНАРОДНИЙ ЛІЗИНГ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Ментух Н.Ф., к. ю. н., доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права юридичного факультету
Тернопільський національний економічний університет

Шевчук О.Р., к. ю. н., доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права юридичного факультету
Тернопільський національний економічний університет

Стаття присвячена визначенню поняття міжнародного лізингу та його специфічних особливостей на основі наукових досліджень, аналізу законодавства.

Ключові слова: лізинг, фінансовий лізинг, міжнародний лізинг.

Статья посвящена определению понятия международного лизинга и его специфических особенностей на основе научных исследований, анализа законодательства.

Ключевые слова: лизинг, финансовый лизинг, международный лизинг.

Mentukh N.F., Shevchuk O.R. INTERNATIONAL LEASING: CONCEPT AND FEATURES

The article is devoted to the definition of the concept of international leasing and its specific features based on research, analysis of the legislation.

Key words: leasing, financial leasing and international leasing.

У більшості країн з перехідною економікою з розвитком ринкових відносин зростає значення лізингу для суб'єктів господарювання як нової перспективної форми інвестування.

До того ж в сучасній світовій практиці лізинг є одним із основних способів інвестування коштів в економіку. Розвиток лізингу особливо актуальний сьогодні, оскільки зношеність основних засобів підприємств досягла загрозливого значення, а залучення інвестицій на будь-якій іншій основі часто викликає певні труднощі.

Останніми роками набув розповсюдження міжнародний лізинг, який, як свідчить світова практика у сфері здійснення міжнародних лізингових операцій, досить позитивно впливає на внутрішнє законодавство держав.

Серед вітчизняних та зарубіжних дослідників проблем лізингу слід назвати: О.В. Трофімову, Д.С. Січка, В.С. Різника, І.Є. Якубівського, Ю.В. Ілларіонова, В.А. Горемікіна, В.Д. Газмана, В. Вітрянського, Е. Кабатову, М.І. Лещенка та інших.

Проте, в опублікованих працях українських та зарубіжних вчених не знайшли достатньо повного висвітлення проблеми, пов'язані із теоретичним та правовим обґрунтуванням міжнародного лізингу, окремі з них залишаються не дослідженими і потребують ґрунтовного визначення та узагальнення.

Тому **метою статті** є визначення поняття міжнародного лізингу та його специфічних особливостей.

Оскільки спеціального правового регулювання міжнародного фінансового лізингу в Україні не існує, проте численні праці, публікації вчених-економістів, правників свідчать про необхідність і зацікавленість вітчизняного товаровиробника у використанні механізмів даного виду лізингу.

Відповідно до ст.4 старої редакції Закону України «Про лізинг», міжнародним лізингом вважався договір лізингу, що здійснювався суб'єктами лізингу, які перебували під юрисдикцією різних держав, або в разі якщо майно чи платежі перетинають державні кордони [1].

Проте, як зазначається в літературі, дане визначення містило ряд недоліків, до яких можна віднести те, що до суб'єктів використовувалося формулювання «знаходження під юрисдикцією різних держав». Варто зазначити, що термін «юрисдикція» від латинського походження означає «підсудність», «судочинство». Тому він не може замінити поняття національності сторін або наявності іноземного елемента у складі сторін в тому значенні, яке ці поняття мають в теорії міжнародного права [2, с. 11-12].

Наступним недоліком визначення міжнародного лізингу є віднесення до його ознак випадків перетинання кордонів платежами за лізинговою угодою. Платежі можуть перетинати кордон, якщо у однієї із українських сторін відповідно до чинного законодавства України є рахунок, відкритий в іноземному банку. Хоча дані гроші все одно залишаються у власності української сторони. Відповідно до економічної теорії, операції між резидентами не вважаються міжнародними. Тому, враховуючи це, до нової редакції Закону України «Про фінансовий лізинг» не було включено старе визначення міжнародного лізингу [2, с. 11-12].

Варто зазначити, що відомі російські цивілісти М. Брагінський та В. Вітрянський у своїй праці висловлюють міркування щодо недоцільності формулювання поняття міжнародного лізингу у відповідному російському законі «Про лізинг». Своє бачення вони обґрунтовують тим, що питання визначення міжнародного фінансового лізингу вирішує

Конвенція УНІДРУА 1988 р. про міжнародний фінансовий лізинг, до якої приєдналася Російська Федерація [3, с. 579-580].

У Конвенції про міждержавний лізинг від 25 листопада 1998 р. зазначається, що міжнародний лізинг – це лізингова діяльність, в якій беруть участь лізингові компанії та господарюючі суб'єкти будь-яких двох і більше іноземних держав [4].

Варто зазначити, що у 2006 р. Україна приєдналася до Конвенції про міжнародний фінансовий лізинг. 11 січня 2006 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про приєднання України до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг» [5].

Як зазначають окремі дослідники, приєднання України до Конвенції Міжнародного інституту уніфікації приватного права (УНІДРУА) про міжнародний фінансовий лізинг сприятиме створенню необхідних правових та економічних передумов для подальшого розвитку міжнародного фінансового лізингу в Україні, розширенню організаційно-правових можливостей суб'єктів лізингових правовідносин та збільшенню обсягів інвестицій в основні фонди [6, с. 63].

Метою Конвенції є зняття юридичних перепон на шляху міжнародного фінансового лізингу, уніфікація міжнародного правового регулювання відносин по фінансовому лізингу. Важливим є те, що дія Конвенції поширюється тільки на лізинг обладнання і не стосується нерухомого майна, а також обладнання, яке використовується для особистих, сімейних чи домашніх потреб. Для того щоб міжнародний фінансовий лізинг перебував під дією даної Конвенції, необхідно, щоб лізингодавець і лізингоодержувач перебували у різних іноземних державах. Відповідно, постачальник може знаходитися в одній із двох країн.

У Конвенції зазначені характерні риси фінансового лізингу, а саме:

- лізингоодержувач визначає обладнання й обирає постачальника, здебільшого не покладаючись на досвід і думку лізингодавця;

- обладнання придбане лізингодавцем у зв'язку з договором лізингу, який, наскільки відомо постачальнику, або укладений, або повинен бути укладений між лізингодавцем і лізингоодержувачем;

- лізингові платежі, належні до сплати за договором лізингу, обчислюються таким чином, щоб врахувати, зокрема, амортизацію всієї або значної частини вартості обладнання [7].

Сфера застосування цієї Конвенції визначена традиційним способом. Так, відповідно до ст.3 Конвенції про міжнародний фінансовий лізинг Конвенція застосовується у тому випадку, коли місця здійснення підприємницької діяльності лізингодавця та лізингоодержувача знаходяться в різних державах і якщо ці держави і держава, в якій знаходиться місце здійснення підприємницької діяльності постачальника, є договірними державами – учасницями Конвенції, або договір поставки та договір лізингу регулюються законодавством договірної держави – учасниці Конвенції [7]. Тобто виходить, що основною ознакою міжнародного фінансового лізингу є ведення

підприємницької діяльності лізингодавцем та лізингоодержувачем.

Варто відзначити той факт, що Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг становить величезний інтерес не тільки як акт міжнародного приватного права, який містить ряд традиційних колізійних норм, що дозволяють визначити застосовне право до взаємин сторін з міжнародного лізингу. Вона містить чіткі положення, що стосуються самого поняття лізингу, характерних ознак даного виду договору, що видається найбільш цінним, оскільки сама Конвенція – плід узгодження різних підходів, які містяться у законодавствах різних держав [3, с. 569].

У науковій літературі зазначається, якщо договір лізингу являється міжнародним, то існує три можливих варіанти застосування до нього права:

1. Право країни, вибране сторонами угоди застосовується, якщо сторони визначили право при укладенні договору, або в результаті наступного погодження сторін. Тут не існує ніяких обмежень у виборі. Це може бути як право країни лізингодавця або лізингоодержувача, так і право будь-якої іншої країни.

2. Оттавська Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг використовується, якщо лізингодавець і лізингоодержувач знаходяться у країнах – учасницях даної Конвенції і, якщо договори лізингу і поставки предмета лізингу регулюються правом однієї із країн – учасниць Конвенції.

3. Право сторони лізингодавця застосовується в тих випадках, коли угода не регулюється Конвенцією і сторони не визначили право застосування [8, с. 81-83]. Так, вітчизняне законодавство про лізинг буде застосовуватися до договорів міжнародного фінансового лізингу, в яких українською юридичною особою являється лізингова компанія.

При укладенні міжнародного лізингу лізингодавець і лізингоодержувач являються нерезидентами України.

Договір міжнародного лізингу може містити в собі умови по наданню додаткових послуг і проведенню додаткових робіт, тобто робіт наданих лізингодавцем як до початку користування, так і в процесі використання предмета лізингу лізингоодержувачем і безпосередньо пов'язаних з реалізацією договору лізингу. Міжнародний лізинг, в свою чергу, поділяється на:

- прямий експортний (виробник чи торгова фірма продає майно лізингодавцю, який знаходиться в тій же країні; останній же укладає договір лізингу із зарубіжним лізингоодержувачем);

- прямий імпортний (зарубіжною країною являється постачальник);

- транзитний (перехресна оренда) – майно продається з-за кордону лізингодавцю, який укладає договір із лізингоодержувачем, який проживає в третій державі [9, с. 75].

Великий обсяг угод транзитного міжнародного лізингу контролюється переважно ТНК і банками, які мають дочірні лізингові фірми з широкою мережею зарубіжних філій і представництв, які взаємодіють з місцевими лізингоодержувачами.

При міжнародному лізингу принципово важливо, що комерційні організації лізингодавця і лізингоодержувача знаходяться в різних державах. Фінансовий характер міжнародного лізингу полягає в тому, що шляхом придбання лізингодавцем майна у продавця і передачі його лізингоодержувачу на строк, приблизно дорівнює строку амортизації майна, фінансується майбутнє користування майном. Вартість майна поступово повертається лізингоодержувачем шляхом періодичних лізингових платежів. Міжнародний лізинг обладнання, особливо дорогого, дозволяє, не повертаючи одноразово значних грошових коштів, отримати з-за кордону необхідне для підприємницької діяльності обладнання, оплачуючи його вартість поступово у міру використання [10, с. 6].

Звернення до міжнародного лізингу може бути зумовлено не лише з комерційною вигодою, але і з політичних мотивів.

Сьогодні лізинг – зручний інструмент інвестиційної політики, що має велике значення для розвитку виробництва в період занепаду, крім того являється ефективним засобом стимулювання науково-технічного прогресу, а головне – розвитку національної економіки.

Використання міжнародного лізингу як методу залучення інвестицій в економіку України є особливо корисним в сучасних умовах дефіциту капітальних вкладень за рахунок власних коштів підприємств, відсутності необхідної державної підтримки, недостатнього обсягу прямих іноземних інвестицій, обмеженого доступу до довгострокових кредитних ресурсів. Таким чином, лізинг може стати дієвим чинником стимулювання притоку інвестицій в основний капітал та економічного зростання цих країн в цілому [11].

Найбільшим попитом серед предметів міжнародного лізингу в Україні користується транспорт (50,1%), а також сільськогосподарська техніка (14,7%) та комп'ютерна техніка (5,7%) [12].

Таким чином, міжнародний лізинг є одним із перспективних способів поліпшення національної економіки, особливо суб'єктів малого і середнього підприємництва.

На думку окремих авторів, за допомогою міжнародного лізингу країни, що розвиваються, мають можливість прискорити розвиток та зменшити технологічне відставання від розвинених країн. Замість використання менш ефективного устаткування та спроб наздогнати розвинені країни за допомогою екстенсивних методів і технологій ця форма міжнародних економічних відносин дає можливість залучити сучасне устаткування та з меншими витратами ресурсів розвивати економіку [13, с. 189].

А тому, з метою забезпечення розвитку міжнародного лізингу в Україні, необхідно на державному рівні всіляко підтримувати розвиток лізингу загалом, удосконалити чинне законодавство згідно міжнародних норм лі-

зингу, запровадити при імпорті високотехнологічного обладнання інвестиційні податкові пільги, для розвитку лізингу в пріоритетних галузях промисловості доцільно створювати і лізингові фонди.

До того ж у рамках договірної регулювання міжнародних лізингових відносин сторони повинні приділити увагу таким питанням, як: чітка ідентифікація предмета лізингу; визначення продавця лізингового майна; визначення строку договору; порядок передачі майна; оплата за договором; порядок сплати податків; порядок розірвання договору; вилучення майна.

Отже, враховуючи сучасну правову українську дійсність, не потрібно зводити визначення міжнародного фінансового лізингу під регулювання лише Конвенції. Доцільно було б включити визначення даного поняття у Закон України «Про фінансовий лізинг» такого змісту: «міжнародний лізинг – це договір лізингу, який укладається між лізингодавцем і лізингоодержувачем, які перебувають у різних державах».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про лізинг : Закон України від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 16. – Ст. 68 (втратив чинність)
2. Тараба Н. Поняття договору міжнародного фінансового лізингу / Н. Тараба // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 2. – С. 11-14.
3. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества. – 2-е изд. – М. : «Статут», 2000. – 800 с.
4. Конвенція про міждержавний лізинг від 28 листопада 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_179.
5. Про приєднання до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг : Закон України від 11 січня 2006 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 6. – Ст. 278.
6. Грищенко І.М. Дослідження становлення лізингового посередництва / І.М. Грищенко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 8(62). – С. 61-66.
7. Конвенція УНІДРУА Про міжнародний фінансовий лізинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_263.
8. Лапыгин Ю.Н. Учебное пособие / Ю.Н. Лапыгин, Е.В. Сокольских. – М. : Альма Матер, Академический Проект, 2005. – 427 с.
9. Макеева В.Г. Лізинг : учеб. пособие / В.Г. Макеева. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 192 с.
10. Зеркалов Д.В. Международный лизинг : хрестоматия / Д.В. Зеркалов. – К. : Основа, 2012. – 385 с.
11. Черкаська Г.І. Міжнародний лізинг як інструмент зовнішньоекономічних відносин / Г.І. Черкаська, Ю.М. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/cherkaska-gi-kravchenko-yum-mizhnarodniy-lizing-yak-instrument-zovnishnoekonomichnih-vidnosin/>.
12. Фішук Н. Міжнародний лізинг в Україні / Н. Фішук, Н. Заремба [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_2_2011_11_15_16/mizhnarodnij_lizing_v_ukrajini/4-1-0-61.
13. Прокопенко О.В. Аналіз використання міжнародного лізингу в контексті підвищення ефективності трансферу технологій на прикладі агропромислового комплексу / О.В. Прокопенко, В.Ю. Школа, В.А. Омеляненко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 3. – С. 185-199.